

Н. М. Шульська,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціальних комунікацій,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

АНОРМАТИВНІ ПРИЙМЕННИКОВІ КОНСТРУКЦІЇ В СУЧАСНІЙ ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Під час писемної ділової комунікації, що передбачає складання постанов, договорів, угод, під час ведення ділової кореспонденції фахівець державної установи залучає свої базові знання рідної мови. Про важливість мовної грамотності та культуру писемного спілкування як шлях до самовдосконалення працівника офіційно-ділової сфери зазначає Н. Ф. Кривич, диференціюючи такі важливі вимоги, що визначають рівень культури фахового мовлення: чистота мовлення, вільне оперування різноманітними словесно-виражальними засобами, термінами, виразність, самобутність [3]. Про важливість володіння мовленнєвою компетентністю зауважують у наукових розвідках Л. М. Артюшкіна та О. М. Рудь [1]. Специфіку формування культури писемного мовлення у професійній діяльності державних службовців досліджують О. І. Козієвська [2], О. Л. Приходько [4], Ю. М. Узденова [6].

Значну кількість у масиві мовних аномативів становлять синтаксичні помилкові явища. Традиційно синтаксичні аномативи аналізують на рівні словосполучення, простого та складного речень. У досліджуваних документах виявляємо немало словосполучень, у яких для вираження семантико-синтаксичних відношень ужито нехарактерні для певного контексту прийменники.

В офіційно-діловій комунікації, як і загалом в сучасній українській мові, усталилося вживання калькованих конструкцій із ненормативним прийменником *по*. Дослідниця Г. В. Сікора диференціює дві групи таких конструкцій: 1) у яких аналізований прийменник здебільшого

замінює інші українські прийменники; б) у яких прийменник *по* виступає як надлишковий, заступаючи безприйменникові висловлення [5, с. 52].

Анормативи із зазначеним прийменником в документах представлені такими синтаксичними моделями:

1. Прийменник *по* + іменник у місцевому відмінку (літературна норма прийменники *з / для / щодо* + іменник у родовому відмінку): ***по викладених*** (правильно – *щодо викладених*) *в апеляційних скаргах доводів* (<https://lv.arbitr.gov.ua/>); ... *на експертизу проєкту* ***по капітальному ремонту*** (правильно – *з капітального ремонту*) *проїзду по вулиці Шевченка* (<https://cumanska-gromada.gov.ua/>); ... *які заходи будуть вжиті* ***по задоволенню*** (правильно – *для задоволення*) *їх звернень і запитів* (<https://www.pfu.gov.ua/vl/>); ***Заборгованість по фінансових санкціях*** (правильно – *з фінансових санкцій*) *та пені* (<https://www.pfu.gov.ua/vl/>).

2. Прийменник *по* + іменник у місцевому відмінку (літературна норма – прийменник *за* + іменник в орудному відмінку): ***пенсія по інвалідності*** (правильно – *за інвалідністю*) – *1 454,5 тис. осіб; у разі втрати годувальника – 648,6 тис. осіб* (<https://www.pfu.gov.ua/vl/>); ***по даним*** (правильно – *за даними*) *вибіркових обстежень* (<https://www.treasury.gov.ua/>); *Особа негативно характеризується* ***по місцю*** (правильно – *за місцем*) *проживання* (<https://lv.arbitr.gov.ua/>).

3. Прийменник *по* + іменник у місцевому відмінку (літературна норма – прийменники *на / в* + іменник у місцевому відмінку): ***трансляції по радіо*** (правильно – *на радіо*) (<https://www.pfu.gov.ua/vl/>); ***бюджет по області*** (правильно – *в області*) (<https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/>).

4. Прийменник *по* + іменник у місцевому відмінку (літературна норма – прийменник *після* + іменник у родовому відмінку): ***по оголошенню*** (правильно – *після оголошення*) *підозри* (<https://www.pfu.gov.ua/vl/>).

5. Прийменник *по* + іменник у місцевому відмінку, у якій прийменник *по* надлишковий і функціює замість безприйменникових сполук, закріплених у

літературній мові: *Українцям запропонують ще одну програму по доступному житлу* (правильно – програму доступного житла) (<https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/>).

Невластиві літературній нормі прийменникові конструкції у відповідності, у залежності, у порівнянні, якими, на жаль, часто послуговуються в ділових текстах. Натомість правильними є такі конструкції: *відповідно до, залежно від, порівняно з, пор. пенсію на пільгових умовах у відповідності зі* (правильно – відповідно до) *списком № 1; у відповідності* (правильно – відповідно до) *до інструкцій* (<https://www.pfu.gov.ua/vl/>); ... *що на 58,1 тис. платників більше у порівнянні* (правильно – порівняно з) *з 01.01.2019* (<https://www.pfu.gov.ua/vl/>)

Частотними є явища ненормативного вживання однокомпонентних прийменників *згідно, відповідно*, тоді як норма вимагає двокомпонентних: *згідно з, відповідно до: згідно частини* (правильно – згідно з частиною) *четвертої статті 42 Закону України* (<https://www.pfu.gov.ua/vl/>); *згідно вироку* (правильно – згідно з вироком) *суду* (<https://lv.arbitr.gov.ua/>); *згідно абзацу* (правильно – згідно з абзацом) *4 статті 7* (<https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/>). Фіксуємо також сплутування цих прийменникових компонентів: *відповідно з* (правильно – згідно з) *його написанням у раніше виданих на його ім'я документах* (<https://dmsu.gov.ua/>).

Не відповідає літературному стандарту й уживання прийменників-кальок *відносно, на протязі*, які варто замінювати на *відповідно щодо / стосовно, протягом*, *пор. До суду скеровано обвинувальний акт відносно* (правильно – щодо / стосовно) ... (<https://lv.arbitr.gov.ua/>); *Інформація відносно* (правильно – щодо) *режиму роботи* (<https://dmsu.gov.ua/>); *документи для його обміну подаються на протязі* (правильно – протягом) *одного місяця з дати настання таких обставин* (<https://dmsu.gov.ua/>).

Характерне помилкове явище на рівні синтаксису в документах – уживання невластивих конструкцій у *тому числі, разом з тим*, які варто замінювати на стилістично кращі варіанти *відповідно зокрема / і навіть*,

водночас, пор. *Справи у спорах щодо цінних паперів, у тому числі* (правильно – зокрема) пов'язані з правами на цінні папери та правами, що виникають з них (<https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/>); *Разом з тим* (правильно – водночас), на думку ЄСПЛ, судовий збір є таким собі обмежувальним заходом.. (<https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/>).

Література

1. Артюшкіна Л. М., Рудь О. М. Мовленнева компетентність як складова комунікативного процесу державних службовців. URL : http://soippo.narod.ru>documents/konf_zhuk/artushkina.

2. Козієвська О. І. Особливості формування культури мовлення у професійній діяльності державних службовців : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2003. 20 с.

3. Кривич Н. Ф. Культура професійного спілкування та мовна культура як шлях до самовдосконалення фахівця. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. 2017. Вип. 7. С. 79–84.

4. Приходько О. Л. Мовна культура державних службовців як науково-теоретична проблема. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/ds/05polsnp.pdf>.

5. Сікора Г. В. Прийменник по в сучасному львівському мовленні. *Культура слова*. Вип. 82. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. С. 47–55.

6. Узденова Ю. М. Культура мовлення публічного управлінця. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 7. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1099>

*ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ "КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ
ПОДАТКОВИЙ ІНСТИТУТ»*

***АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ
ГУМАНІТАРИСТИКИ:
КОМУНІКАТИВНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ
АСПЕКТ***

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(14 травня 2024 року)**

***Кам'янець-Подільський
2024***

УДК 719:80:378 (062.552)

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»
(протокол № 4 від 03 червня 2024 року)*

Рецензенти:

Марчук Л. М. – доктор філологічних наук, професор, завідувачка кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Гуменюк І.І. – кандидат філологічних наук, завідувачка кафедри іноземних мов Закладу вищої освіти «Подільський державний університет».

Редакційна колегія:

Володимир ІВАНИШИН, доктор економічних наук, професор, академік НААН України, заслужений працівник сільського господарства України, ректор ЗВО «ПДУ»;

Оксана БЯЛКОВСЬКА, доктор економічних наук, професор, проректор з навчальної, науково-інноваційної та міжнародної діяльності ЗВО «ПДУ»;

Андрій ЗЕЛЕНСЬКИЙ, кандидат економічних наук, доцент, в.о. директора навчально-наукового інституту заочної і дистанційної освіти ЗВО «ПДУ»;

Оксана МАКСИМЕЦЬ, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови ЗВО «ПДУ»;

Лариса ГРОМИК, кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови, ЗВО «ПДУ»;

Інна НАЗАРЕНКО, кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови ЗВО «ПДУ»;

Ірина НАСМІНЧУК, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, ЗВО «ПДУ»;

Ульяна ЧАЙКОВСЬКА, асистент кафедри української мови ЗВО «ПДУ».

Актуальні питання сучасної гуманітаристики: комунікативно-культурологічний аспект : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 травня 2024 року). Кам'янець-Подільський, 2024. 170с.

Матеріали збірника висвітлюють окремі актуальні питання сучасної гуманітаристики, зокрема української філології. Значна частина доповідей присвячена виокремленню основних комунікативних стратегій сучасного фахівця, визначенню дієвих методичних стратегій у вищій школі.

Для вчених-філологів, викладачів, здобувачів усіх рівнів вищої освіти.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
I. УКРАЇНСЬКА ФІЛОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ	
Даниленко Л.В. Шахта як місце пам'яті (Павло Паштет Белянський «Бабуся вмирати не любила»).....	10
Данилюк Н.Ф. Спеціалізовані й транспозиційні засоби вираження умовного способу в прозових творах В. Гребенюка.....	14
Костусяк Н.М. Інструментально-атрибутивні синтаксеми в сучасній українській мові.....	18
Корець А.І. Порухення літературних норм у фейсбучних дописах.....	23
Монастирська Р. І. Терміноодиниці на позначення сільськогосподарських понять у словнику Б. Грінченка.....	28
Моток А. Функції узагальнювальної та дистрибутивної однини в науковому мовленні (на матеріалі ветеринарної термінології).....	32
Назаренко І.О. Специфіка вживання вставних компонентів у текстах конфесійного стилю.....	35
Осташевська А. Семантична метафоризація військових термінів у сучасній українській поезії.....	39
Петренко Т.В., Христіанінова Р.О. Вплив контексту на значення займенникових іменників <i>хтось</i> та <i>щось</i>	42
Римар Н.Ю. Основні лексико-семантичні поля в мовотворчості українських письменників.....	46
Рожко Т.М. Дієслова з узагальненим квантитативним значенням у прозових творах Й. Струцюка.....	49
Семенов С. Вставні та вставлені конструкції як невід'ємні компоненти наукового тексту.....	54

Сусяк В. Графодеривація як маркетинговий хід та засіб впливу на споживача.....57

Тимчук К. Лексико-семантичні особливості використання військової термінології в сучасній українській поезії.....62

Шульга О.О. Проблемність у використанні фемінітивів.....65

II. СОЦІАЛЬНІ НАУКИ ТА ГУМАНІТАРИСТИКА В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Міхальський В. Специфіка вживання вставних компонентів у друкованих засобах масової інформації.....68

Чайковська У.В. Політичний дискурс та його прагмалінгвістичні чинники.....72

III. КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ЯК КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Блажко В. О. Державна мова як основа комунікативного аспекту роботи юриста.....75

Гайдученко А.В. Культура ділового мовлення фінансиста.....78

Гулай І. Стилістичні анормативи в академічному тексті.....80

Жмурко І.В. Професійна етика фінансиста як основа фінансової роботи..

Ільчишин Т.М. Значення норм ділового спілкування.....86

Клюк О. С. Сутність та значення ділового спілкування.....88

Мазорчук І.І. Публічні виступи і презентації: техніки для впевненої та ефективної передачі інформації перед аудиторією.....90

Оганесян В. С. Ділове мовлення банківських працівників.....94

Оганесян С.А. Етичні відносини та психологічні механізми ділового спілкування менеджера.....97

Ратушняк А.Р. Культура професійного мовлення в сучасному світі: сутність та основні складові.....	99
Савчук В.Ю. Культура професійного мовлення як ключова компетентність та комунікативний аспект професійної діяльності юриста.....	102
Савчук Д. А. Професійне мовлення в юридичній діяльності.....	105
Стадніченко О.О. Мовний імідж керівника закладу освіти.....	107
Тараско К. С. Культура професійного спілкування фінансиста.....	111
Тартанчик Д. Лексичні анормативи в академічному тексті.....	114
Шульська Н.М. Анормативні прийменникові конструкції в сучасній діловій комунікації.....	118

ІV. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ

Ковальов Н. Актуальні проблеми та перспективи функціонування української мови у сучасному гуманітарному контексті.....	122
Насмінчук І.А. Культурологічні аспекти есеїстики Миколи Рябчука...	125

V. СУЧАСНА ГУМАНІТАРИСТИКА ТА СФЕРА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Гнатенко С.О. Стерти й сфотографувати: «AND SO» Аргуса Пола Істабрука.....	130
Горлова К.О. Риторика як галузь сучасного соціально-гуманітарного знання.....	133
Молоцький В.О. Вплив на реципієнта через простий ускладнений присудок у медіа в умовах війни.....	136
Шлеїна Л.І. Вплив гендеру на мову та комунікацію.....	140